

**Міністерство освіти і науки України
Одеський національний політехнічний університет
Науково-технічна бібліотека**

**ВІКТОР ОПАНАСОВИЧ
ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ**

Біобібліографічний покажчик

**Одеса
Наука і техніка
2004**

УДК 01:621.8(477.74)
ББК 755.012:34.44(4УКР)-8
Д56

Укладачі: Тамара Юріївна Гнатюк
Земфіра Хафізовна Ісламгулова
Ірина Адамівна Яковлева
Науковий редактор: д-р техн. наук, проф. Костянтин
Іванович Заблонський

Віктор Опанасович Добровольський: Біобібліографічний
Д56 покажчик / Одес. нац. політехн. ун-т. Наук.-техн. б-ка; Уклад.:
Т.Ю. Гнатюк, З.Х. Ісламгулова, І.А. Яковлева; Наук. ред. К.І. Заблонський. -
О.: Наука і техніка, 2004. - 45 с.

ПЕРЕДМОВА

Покажчик присвячений життю та діяльності заслуженого діяча науки України, доктора технічних наук, професора Віктора Опанасовича Добровольського.

Покажчик включає літературу, видану українською, російською, англійською, арабською, іспанською, китайською, німецькою, французькою мовами з 1911 по 1990 рр., крім методичних вказівок і звітів науково-дослідницьких робіт.

Принцип розміщення матеріалу тематичний, всередині рубрик хронологічний або алфавітний.

Покажчик містить чотири основні розділи: "Основні дати життя та діяльності В.О. Добровольського", "Нарис наукової, педагогічної та громадської діяльності вченого", "Література про життя й наукову діяльність В.О. Добровольського", "Покажчик друкованих праць В.О. Добровольського". "Покажчик друкованих праць" складається з хронологічного переліку друкованих робіт Віктора Опанасовича Добровольського з 1911 по 1990 рр.

У межах року в алфавітному порядку розміщені: монографії, збірники за редакцією вченого, описи статей із збірників, періодичних видань.

Бібліографічні описи праць наведені згідно з діючою нормативно-технічною документацією: ГОСТ 7.1-84 "Библиографическое описание документа"; ГОСТ 7.12-93 "Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке", ДСТУ 3582-97 "Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі".

Неповні заголовки доповнені відомостями, взятими в дужки.

У бібліографічному описі друкованих праць В.О. Добровольський не вказаний. Співавтори перелічені за косою рисою після назви роботи.

Друковані праці, не перевірені *de visu* (не описані безпосередньо за джерелом), позначені зірочкою (*).

У розділі "Література про життя й наукову діяльність В.О. Добровольського" матеріал розміщений у хронологічному порядку.

Покажчик призначений для наукових співробітників, студентів, істориків науки, широкого кола читачів.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ В.О. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО

Віктор Опанасович Добровольський народився 3 лютого 1884 р. в селі Тростянець Харківської губернії (тепер місто Сумської обл.) у родині залізничного телеграфіста та народної вчительки.

- 1896-1902 - Одержав середню освіту в Харківському реальному училищі
- 1899-1904 - Репетитор, переписувач при театральній бібліотеці, газетний репортер
- 1902-1908 - Студент механічного факультету Харківського технологічного інституту (без відриву від виробництва)
- 1904-1907 - Слюсар, помічник машиніста, машиніст 3-го класу товарних поїздів депо Панютине Південної залізниці
- 1908 - Закінчив Харківський технологічний інститут, отримавши кваліфікацію інженера-механіка
- 1908-1910 - Технік-майстер Харківського паровозобудівного заводу
- 1908-1910 - Викладач історії техніки на курсах робітників у Харкові
- 1908-1917 - Член південно-російського товариства технологів
- 1910-1911 - Майстер складального цеху Петербурзького металічного заводу
- 1911-1915 - Молодший інженер технічного відділу, завідувач служби тяги Східно-Амурської залізниці
- 1915-1917 - Начальник механічного відділу Вологодсько-Архангельської залізниці
- 1915-1917 - Викладач прикладної механіки у Вологодському технічному залізничному училищі
- 1917 - Заступник голови губернського відділу Союзу інженерів і техніків
- 1917-1919 - Начальник механічної бази Одеського II польового військово-будівельного управління
- 1918-1919 - Голова ревкому Одеського II польового будівельного управління, комісар, член Центрального виконкому технічних організацій Румунського фронту
- 1918-1919 - Бере участь в організації Одеського політехнічного інституту разом з відомим революціонером А.В. Трофимовим ("дідом Трофимом")
- 1918-1919 - Завідувач вечірнього робітничого технікуму (профтехкурси при губернському відділі металістів)
- 1919 - Звільнено з Одеського II польового будівельного управління розпорядженням ставки командування

- 1919-1921 - Добровольчої Армії за участь у революційному русі
Завідувач виробничого відділу Одеського філіалу
Центральної сільськогосподарської кооперативної
спілки
- 1920-1930 - Голова Округного губернського бюро ІТР
будівельників і комунальників
- 1921-1923 - Технічний керівник Одеського губернського комітету
державних споруджень
- 1920-1928 - Директор, викладач, професор II групи Одеського
вечірнього робітничого індустріального інституту
- 1923-1924 - Затверджений у званні професора II групи Одеського
вечірнього робітничого індустріального інституту
- 1923-1927 - Технічний керівник відділу сільського благоустрою
Одеського губернського комітету комунального
господарства
- 1928-1936 - Завідувач відділу технічної допомоги управління
Вищої ради народного господарства України (пізніше
Одеське відділення державного інституту по
проектуванню підприємств для виробництва сталі)
- 1928-1936 - Консультант управління механізації й моторизації
Робітничо-Селянської Червоної Армії
- 1928-1936 - Консультант ряду заводів (№100, Кіровського, СТЗ
танків та спецозброєння) і Ради торгового флоту
(бюро механізації портів Чорного моря)
- 1928-1941 - Заступник директора з навчальної і наукової роботи
Одеського індустріального інституту
- 1935 - Професор, завідувач кафедри "Деталі машин"
Одеського індустріального інституту
- 1936 - Присвоєно науковий ступінь доктора технічних наук
без захисту дисертації протоколом №1 ВАК при
ВКВШ СРСР
- 1936 - Голова науково-технічної ради при облплані
- 1936 - Голова науково-координаційного комітету півдня
України по машинобудівній літературі
- 1936-1955 - Голова обласного правління наукового інженерно-
технічного товариства машинобудівельників
- 1941 - Професор Краснодарського інституту виноградарства
і виноробства
- 1941-1942 - Начальник технічного відділу артилерійського
управління Сталінградського військового округу
- 1941-1942 - Професор, завідувач кафедри, заступник директора і
директор Сталінградського механічного інституту
- 1942-1944 - Директор Челябінського філіалу Сталінградського
механічного інституту
- 1942-1944 - Голова правління Челябінського обласного об'єднання

- наукового інженерно-технічного товариства
механіків, металургів, горняків, енергетиків, хіміків
- 1944 - Повернення в Одесу з евакуації
 - 1944 - Нагороджений Почесною відзнакою "Відмінник танкової промисловості"
 - 1944 - Нагороджений медаллю "За оборону Сталінграда"
 - 1944 - Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора
 - 1944 - Присвоєно звання "Заслужений діяч науки і техніки РСФСР"
 - 1944-1946 - Заступник директора з наукової роботи, професор Одеського індустріального інституту
 - 1944-1947 - Консультант по нестандартних конструкціях устаткування заводів при Чорноморпроекті
 - 1945 - Нагороджений медаллю "За перемогу над Німеччиною"
 - 1945 - Нагороджений орденом Леніна за виконання завдань Державного Комітету Оборони по спецозброєннях і мінометах
 - 1945 - Нагороджений медаллю "За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні"
 - 1946-1957 - Директор, професор, завідувач кафедри "Деталі машин" Одеського політехнічного інституту
 - 1950 - Член ВКП (б)
 - 1957-1963 - Завідувач кафедри "Деталі машин"
 - 1963 - Віктор Опанасович Добровольський помер 23 грудня 1963 р.

НАРИС НАУКОВОЇ, ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНОГО

Заслужений діяч науки України, доктор технічних наук, професор Віктор Опанасович Добровольський - один з найвидатніших вчених у галузі деталей машин й загального машинобудування. З його ім'ям пов'язані організація і розвиток Одеського політехнічного інституту, якому він віддав 45 років свого життя.

Діяльність професора В.О. Добровольського різноманітна й плідотворна. Вона охоплює різні сторони суспільного життя, наукової й навчальної роботи. Велику роль В.О. Добровольський відіграв у популяризації найновіших досягнень науки і техніки, на допомогу розвитку промисловості.

Віктор Опанасович Добровольський народився 3 лютого 1884 р. в родині залізничного телеграфіста та народної вчительки. 1902 р. по закінченні Харківського реального училища він розпочав свою трудову діяльність з обтирача паровозів, працював переписувачем при театральній бібліотеці, газетним репортером, репетитором, помічником машиніста. 1906 р. одержав право управління паровозом, через два роки отримав свідоцтво машиніста 3-го класу товарних поїздів депо Панютине Південної залізниці.

Отримавши після закінчення 1908 р. Харківського технологічного інституту (без відриву від виробництва) кваліфікацію інженера-механіка, В.О. Добровольський працює на Харківському паровозобудівному заводі техніком-майстром, потім на Петербурзькому металічному заводі - майстром, конструктором складального цеху.

У 1911-1915 рр. В.О. Добровольський працює молодшим інженером технічного відділу, завідувачем служби тяги Східно-Амурської залізниці, протягом 1915-1917 рр. В.О. Добровольський - начальник механічного відділу Вологодсько-Архангельської залізниці, викладач прикладної механіки у Вологодському технічному залізничному училищі.

В Одесі В.О. Добровольський починає свою роботу начальником механічної бази II польового військово-будівельного управління. 1919 р. розпорядженням ставки командування Добровольчої Армії В.О. Добровольського звільнено з Одеського II польового будівельного управління за участь у революційному русі. В.О. Добровольський був головою ревкому, комісаром, членом Центрального виконкому технічних організацій Румунського фронту.

У 1918-1919 рр. В.О. Добровольський разом з відомим революціонером А.В. Трофимовим ("дідом Трофимом") бере участь в організації Одеського політехнічного інституту і вечірнього робітничого технікуму.

Протягом 1919-1921 рр. В.О. Добровольський працює завідувачем виробничого відділу Центральної сільськогосподарської кооперативної спілки, у 1921-1927 рр. - технічним керівником Одеських губернських комітетів державних споруджень комунального господарства. Потім, до 1936 р., В.О. Добровольський працює завідувачем відділу технічної допомоги управління Вищої ради народного господарства України (пізніше Одеське

відділення державного проектного інституту по проектуванню підприємств для виробництва сталі).

За 35 років практичної діяльності В.О. Добровольський набуває різностороннього практичного й інженерного досвіду у галузі металообробки, будівництва, водопостачання, проектування та ін.

Одночасно зі значною інженерною діяльністю у цей період В.О. Добровольський з притаманним йому сумлінням, хистом й відповідальністю займається організацією вищої технічної школи в Одесі. Працюючи спочатку завідувачем вечірнього робітничого технікуму і потім заступником директора вечірнього індустріального інституту, наполегливо пропагуючи вечірню форму вищої освіти, В.О. Добровольський стає організатором цієї освіти.

В.О. Добровольський зробив великий внесок в удосконалення вищої освіти та підвищення якості підготовки інженерних і наукових кадрів як вчений, викладач, організатор і керівник навчального процесу.

У серпні 1941 р. В.О. Добровольського евакуйовано в Сталінград, де він очолює механічний інститут, працюючи над найважливішими проблемами оборонної промисловості. Потім, після повторної евакуації, В.О. Добровольський працює директором Челябінського механіко-машинобудівного інституту. Після повернення в Одесу 1944 р. В.О. Добровольський працював на посаді заступника директора з наукової роботи Одеського політехнічного (колишнього індустріального) інституту, а потім протягом 10 років - на посаді директора.

Весь час роботи у вищій школі В.О. Добровольський беззмінно керував кафедрою деталей машин, яка раніше (з 1923 р.) іменувалась кафедрою загального машинобудування. При укомплектуванні складу кафедри В.О. Добровольський старався приймати на роботу випускників вечірнього факультету, людей з виробничим досвідом, конструкторів, технологів. Такий шлях себе цілком виправдав: ці співробітники краще інших знали, чому і як потрібно вчити, успішно передавали досвід, вміли ставити експерименти, узагальнювати їх результати. 1933 р. в уже організованому до того часу індустріальному інституті при кафедрі створюється науково-дослідна лабораторія. Під час обговорення на кафедрі тематики досліджень завжди порушувались питання про наукову новизну й практичну цінність роботи. Завдяки цьому виробився конкретний стиль викладання лекційного курсу, визначились принципи, якими колектив кафедри керувався при роботі над науковою й навчальною літературою.

Поступово кафедра стала центром притягання для багатьох фахівців, виконуючих дисертаційні роботи в найновіших напрямках машинознавства. Водночас кафедра перетворилась на один із центрів підготовки фахівців вищої кваліфікації разом з Радами в Москві та Ленінграді. На кафедрі працювали фахівці різних вузьких спеціальностей, тому тут обговорювались дисертації багатьох напрямів. Дуже часто опонентами запрошувались вчені з інших центрів: Москви, Києва, Ленінграда, Харкова та інших вузів і установ, що сприяло підвищенню рівня роботи кафедри. У цей період

В.О. Добровольський відомий як великий вчений. У вченому званні професора II групи В.О. Добровольського затверджено 1923 р.

1936 р. протоколом №1 ВАК йому присвоєно науковий ступінь доктора технічних наук без захисту дисертації.

На кафедрі та в лабораторії велась широка робота експериментального характеру по голчастих підшипниках, грейферах, черв'ячних редукторах, підшипниках.

В.О. Добровольський був ініціатором багатьох цікавих й важливих досліджень, виконаних у галузі деталей машин і вантажопідйомних машин співробітниками науково-дослідних установ країни.

У перший період роботи в інституті В.О. Добровольський вів курс "Деталі машин" і спеціальні дисципліни - "Механічні молоти", "Паровози", "Прокатні стани". Надалі він продовжує викладати курс деталей машин - основу інших машинобудівних дисциплін. "Це був прекрасний лектор, ерудит, глибоко й всебічно знаючий машинобудування, - згадує професор Н.В. Олійник, - який умів ілюструвати основи теорії яскравими практичними прикладами. Його лекції викликали незмінний інтерес. Над усе цінував творчий підхід у слухачів. На екзаменах не забороняв користуватись підручниками. Однак це не рятувало тих, хто матеріал не усвідомив творчо. Він володів дуже "гострим пером". Лаконічними фразами міг подати основну думку так глибоко, як ніхто інший. Був дуже доброю й чуйною людиною, що іноді служило йому погану службу."

Стаж В.О. Добровольського-викладача - 55 років. Основна викладацька діяльність проходила в політехнічному інституті. Диплом №1 видано випускнику ОПІ, згодом доктору технічних наук, професору Сохачевському, який виконав дипломний проект під керівництвом В.О. Добровольського.

Для усієї науково-дослідницької й педагогічної діяльності В.О. Добровольського характерні відчуття нового, підтримка усього прогресивного, нетерпимість до рутини. Це виявляється у виборі тем досліджень та їх спрямованості.

В.О. Добровольський опублікував понад 160 робіт, у т.ч. 10 фундаментальних підручників і посібників, і понад 30 інших різних книжок.

Свою літературну діяльність В.О. Добровольський розпочав 1911 р.

Він написав 5 робіт відносно питань будівництва залізниць, опублікував роботи з ткацької й ковальської справи, питань устаткування маслоробних заводів, водопостачання.

Однак з кожним роком В.О. Добровольський усе більше зупиняється на проблемах машинобудування, питаннях розрахунку та експлуатації підйомних споруд, землерийних машин і, особливо, деталей машин.

Видані В.О. Добровольським у 1930-1934 рр. праці по багаточерпакових екскаваторах відіграли помітну роль у вітчизняному екскаваторобудуванні, вони є підсумком багаторічної роботи і досвіду автора у цій галузі.

У тридцятих роках виходять книги про паровоз, з технології автотракторних матеріалів (тоді в нашій країні розпочався масовий випуск автомобілів і тракторів).

1945 р. в праці про вибір запасів міцності В.О. Добровольський писав, що досконалі розв'язання технічних задач легше і скоріше приймаються, якщо відступати від звичних норм. Традиційні норми безумовно заважають, і зразу їх страшно порушувати, але В.О. Добровольський на відміну від інших не боявся це робити. Одночасно він намагався виявити відповідність існуючих методів розрахунку фактичному стану справи. 1930 р. у статті "Нормы и факты расчетов зубчатых колёс и червячных передач" проведено порівняння допустимих напружень і показана необхідність серйозних досліджень по удосконаленню методів розрахунку передач зачепленням.

Потрібно було володіти неабияким чуттям, передбачаючи ще 1936 р. в оглядовій статті "Глобоидальная червячная передача", що глобоїдні передачі в галузі черв'ячних передач є найпрогресивнішими.

Те саме слід сказати й про голчасті підшипники, пасові передачі з натяжним ременем, проблеми викришування, тертя, зносу.

Коли наше машинобудування у своєму розвитку пішло далеко вперед і вже були відомі основні питання проектування машин, В.О. Добровольський звертає увагу конструкторів на необхідність збільшення питомих показників машин.

Усі ці й багато які інші питання були вчасно відмічені та отримали розвиток у працях В.О. Добровольського та його учнів.

Уже на перших порах своєї педагогічної діяльності В.О. Добровольський зіткнувся з гострою потребою створення підручників й навчальних посібників з курсів, які він викладав. В.О. Добровольський багато працював над цією проблемою і в результаті створив посібники, які широко відомі усім машинобудівникам.

Спочатку (1928 р.) видано розширений конспект лекцій автора з курсу деталей машин. Потім цей конспект перероблено, розширено і через 4 роки знову видано тим самим шляхом - на склографі. Далі з цих конспектів, що апробовані студентами у навчанні та інженерами в їх практичній діяльності, створено підручник "Детали машин", який вийшов першим виданням 1938 р. До війни це був найповніший вітчизняний курс по деталям машин.

Під час війни, будучи у Сталінграді й Челябінську, професор В.О. Добровольський підготував новий посібник по деталях машин, якому подав таку посвяту: "Светлой памяти товарищей по кафедре и инженеромехаников, героической смертью павших на полях сражений в боях за честь и свободу Родины, настоящий труд посвящает автор".

Але час вимагав перебудови курсу, тому що велика кількість матеріалу не дозволяла викласти його у старій структурі підручника. Коли В.О. Добровольському було вже багато років, він запропонував цю роботу своїм учням. Так з'явився новий підручник колективу авторів "Детали машин". Цей підручник витримав 7 видань російською мовою, був випущений 5 разів

англійською, по два французькою й іспанською, китайською, арабською мовами. Загальний тираж підручника склав 1 млн примірників.

В.О. Добровольський надавав великого значення прищепленню як студентам, так і конструкторам практичних навиків розрахунку та проектування. Так, перший посібник "Расчёт деталей машин" видано в Одесі 1928 р., а потім видано ще 6 подібних посібників по розрахунку деталей машин.

За роки існування радянської вищої школи були випущені й інші навчальні посібники з курсу деталей машин, але книги В.О.Добровольського стали найпопулярнішими, отримали найбільше розповсюдження.

В указаних книгах значну складову частину займають оригінальні дослідження автора та його учнів по болтових й зварних з'єднаннях, зубчастих колесах, валах, редукторах, пасових передачах.

Книги В.О. Добровольського та очолюваного ним колективу по деталях машин, що видані загальним тиражем понад 1,5 млн примірників, відіграли важливу роль у підготовці інженерів-машинобудівників.

Поряд з широкою науковою й практичною діяльністю В.О. Добровольський протягом багатьох років вів безпосередню роботу в проектних організаціях країни. Так, у 1928-1936 рр., він очолює відділ технічної допомоги управління Вищої ради народного господарства України (далі Одеське відділення державного інституту по проектуванню підприємств для виробництва сталі). У той же час він працює консультантом при управлінні механізації й моторизації Робітничо-Селянської Червоної Армії, консультантом ряду заводів і Ради торгового флоту (бюро механізації портів Чорного моря). Протягом 1944-1947 рр. В.О.Добровольський працює консультантом по нестандартних конструкціях устаткування заводів при Чорноморпроекті.

В.О. Добровольський приділяв багато уваги вирощуванню та вихованню наукової зміни. Багато хто з вихованців його аспірантури стали начальниками науково-дослідних інститутів, проектних організацій, заводів. Із 200 дисертацій, захищених в ОІІ до 1960 р., 135 виконано за тематикою кафедри В.О. Добровольського. Він підготував 60 кандидатів і докторів технічних наук і тисячі інженерів-механіків.

В основному з його учнів був складений колектив більшості кафедр механічного факультету Одеського політехнічного інституту й споріднених кафедр інших вузів Одеси.

Професор В.О. Добровольський багато зусиль віддав громадській роботі, будучи головою науково-технічного товариства машинобудівної промисловості, головою науково-технічної ради облплану, беззмінним (з 1923 р.) депутатом міськради.

Заслуги В.О. Добровольського в інженерній й педагогічній діяльності відзначені орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Почесним званням "Заслуженого діяча науки і техніки РСФСР", медалями "За оборону Сталінграда", "За перемогу над Німеччиною", "За доблесну працю у Великій

Вітчизняній війні", Почесним знаком "Відмінник танкової промисловості". Двічі він відзначений званням Почесного члена товариства машинобудівників.

Таким був інженер-вчений, доктор технічних наук, професор Віктор Опанасович Добровольський, людина, яка постійно перебувала в праці, шукаючи можливість бути корисною там, де вона могла б дати найбільший ефект, людина, яка гостро відчувала завдання сьогодення і проблеми майбутнього, людина, обов'язкова в усіх відношеннях, ретельна, порядна, добра, яка більшу частину свого життя віддала нашому інституту, залишивши в ньому незгладимий слід.

Усі, хто знали В.О. Добровольського особисто, працювали з ним, як учні, так і помічники, постійно згадують його з почуттям глибокої вдячності.

2004 р. виповнюється 120 років з дня народження Віктора Опанасовича Добровольського. Вшановуючи світлу пам'ять, видатний внесок великого вченого в розвиток науки і техніки та на честь ювілею створено цей біобібліографічний покажчик.

Из osobистих спогадів учня В.О. Добровольського професора К.І.Заблонського

"Благодаря обстоятельствам во время учебы в машиностроительном техникуме я работал в лаборатории под руководством преподавателя кафедры общего машиностроения института и поэтому с первого курса института стал представителем студенческого коллектива на кафедре. С 1935 года до самой кончины Виктора Афанасьевича я общался с ним в разном его качестве - зав. кафедрой (всё время), заместителя директора и директора института. Наши отношения складывались в соответствии с моим положением по отношению к нему - студента, аспиранта, ассистента, доцента, заведующего родственной кафедрой, соавтора учебника, заместителя директора по учебной работе.

... Благодаря разумному сочетанию требовательности и доброжелательности со стороны Виктора Афанасьевича в довоенный период на кафедре сформировался дружный коллектив преподавателей и исследователей. Под руководством Виктора Афанасьевича сотрудники кафедры вели широкие работы экспериментального характера по заданиям различных организаций: игольчатым подшипникам, грейферам, червячным редукторам, подшипникам скольжения и др.

На кафедре работали сотрудники с разными характерами и способностями, но все были трудолюбивыми, жизнерадостными, не обделёнными чувством юмора. В шутку Виктор Афанасьевич называл наш коллектив джаз-кафедрой.

На заседаниях кафедры он был немногословен, не проявлял ярких симпатий к чьей-либо позиции по тому или иному вопросу. А споры иногда носили очень острый характер, допускались любые высказывания, а истина рождалась сама собой в споре сторон. И не было ни торжествующих, ни посрамлённых.

...Нельзя не сказать о личных качествах Виктора Афанасьевича. Он был настоящим ученым, но прежде всего, порядочным человеком. Дом Виктора Афанасьевича был очень хлебосольным. В праздники и в памятные семейные дни в этом доме собирались многочисленные друзья, товарищи по кафедре, старые и молодые, все чувствовали себя непринуждённо, веселились допоздна. Работать с Виктором Афанасьевичем было легко, он не любил многословия, воспринимал всё очень быстро, шел легко на внедрение нового. Он был очень отзывчивым. Если возникали шероховатости в отношениях с окружающими, он их умел легко сглаживать.

... О чертах его характера можно судить по тем письмам и документам, которые сохранились. Во время войны он со многими переписывался. В каждом письме просматривается беспокойство по двум вопросам: главному - война, судьба страны; второму - судьба и будущее института. Тут он виден как патриот в большом и малом. У меня была переписка с ним во время войны. Его почтовые отправления были в виде прямоугольников из плотной чертёжной бумаги. К званию "Инженер" Виктор Афанасьевич относится с

огромным уважением: он воспитывался тогда, когда инженеров было мало и они многого стоили. Когда я был просто солдатом, он не писал на фронт "инженеру", когда я стал по должности инженером в Наркомате обороны, он стал писать на открытках "инженеру": "Дорогой, как Ваше здоровье, давно не имел сведений. Мой Колька уже мыл руки в том море, которое омывает берега нашего города. Я лично потихоньку настраиваюсь на Одессу, давно жду Вас обязательно в 44-ом году. Иначе быть не может".

Следующая открытка меньше чем через месяц: "Другу шлю привет, каждый день получаю удовольствие читать о том, как наши хлопцы на Днепре фрицам из... ноги выдёргивают". "Недавно я послал письмишко. На случай, если хотите "путаться" со мной (т.е. работать с ним), прилагаю отзыв-характеристику". На 4-х страницах рукой Виктора Афанасьевича подробно описано, что я, его аспирант, сделал в Одессе 2 года тому назад, перечислил все оценки по предметам, которые мною были сданы, все статьи, которые были написаны, все работы, в которых я участвовал. Удивительно, ведь эвакуируясь из Одессы, он не брал с собой бумаг, которые подтверждали бы написанное, всё это крепко врезалось ему в память, так как каждый аспирант во время учебы был под непосредственным его контролем и наблюдением.

Когда институт праздновал 75-летие Виктора Афанасьевича, он получил в свой адрес большое количество приветственных телеграмм, писем и адресов.

Вот одно послание: "Дорогой Виктор Афанасьевич, прочитав в газете "Знамя коммунизма", что Вам исполнилось 75 лет, я присоединяюсь к искренним приветствиям и поздравляю Вас - замечательного русского инженера, учёного и педагога, коммуниста и общественного деятеля, прошедшего славный путь вместе со старшим поколением старых революционеров-большевиков и внесшего огромный вклад в развитие советской науки, технической мысли, воспитавшего тысячи и тысячи инженеров, научных работников из людей рабочего класса и беднейшего крестьянства нашей Советской Родины. Ваш светлый образ и жизненный путь не был усеян розами. Как сейчас, вспоминаю один из самых драматических отрезков Вашей жизни. В 1929 г. Вас арестовали и хотели сшить белыми нитками против Вас уголовное дело как главного инженера. Тщательно ознакомившись с Вашим делом, я пошёл в судебное заседание, отказался от обвинения Вас от имени государственного прокурора и предложил Вас оправдать за отсутствием состава преступления в Вашей деятельности и немедленно освободить Вас из-под стражи. Никогда не забуду, когда, находясь в Одесской тюрьме около 5-6 месяцев, Вы написали знаменитый учебник "Детали машин", по которому училась замечательная молодёжь нашей страны. Тогда бюро Окружкома меня поддержало и признало, что я был прав.

...Бывший старший помощник Одесского областного прокурора, персональный пенсионер республиканского значения, член КПСС с 1919 г. Скандаленко".

... Добровольский В.А. скончался 23 декабря 1963 г., не дожив 50 дней до своего восьмидесятилетия. Похоронен на втором христианском кладбище".

Примітка:

1. Заблонский К.И. Добровольский Виктор Афанасьевич // Как молоды мы были, или 40 лет спустя. - О., 2000. - С.33-38.

ЛІТЕРАТУРА
ПРО ЖИТТЯ Й НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ
В.О. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО

1. Какой учебник нужен высшей школе: (Обзор статей и материалов) // Вестн. высш. шк. - 1950. - №6. - С.45-49.
2. Материалы по обсуждению учебника "Детали машин" коллектива авторов Одесского политехнического института: В.А. Добровольского, К.И. Заблонского, С.Л. Мака, А.С. Радчика, Л.Б. Эрлиха. - О.: ОПИ, [1956-1962].
3. Виктор Афанасьевич Добровольский: К 75-летию со дня рождения // Исследования деталей машин. - О., 1959. - С.7-10.
4. Библиография трудов профессора Добровольского В.А. // Исследования деталей машин. - О., 1959. - С.11-16.
5. * Добровольский Виктор Афанасьевич // УСЭ. - К., 1960. - Т.2.
6. Добровольський Віктор Опанасович // УРЕ. - К., 1961. - Т.4. - С.261.
7. Рабинович Д.И. 45-летие ОПИ: [1918-1963]: История возникновения и развития Одесского политехнического института: Крат. очерк. - О., 1963. - 43 с.

Про В.О. Добровольського - С.5, 24, 27.
8. Добровольський Віктор Опанасович // УРЕС. - К., 1966. - Т.1. - С.620.
9. Одесский политехнический институт: Крат. ист. очерк (1918-1968) / Сост.: Е.И. Цымбал, В.В. Никулин; Отв. ред. К.С. Коваленко. - К.: Изд-во КГУ, 1968. - 223 с.

Про В.О. Добровольського - С.22, 38, 49, 53, 54, 55, 57, 61, 64, 66, 67, 75, 76, 77, 79, 97, 104, 124.
10. Вихователь, вчений, друг: До 90-річчя від дня народження В.О. Добровольського // Одес. политехник. - 1974. - 9 лют.
11. Добровольский Виктор Афанасьевич: [1884-1963] // УСЭ. - К., 1980. - Т.3. - С.410.
12. Заблонский К.И. Учёный, педагог, коммунист: К 100-летию В.А. Добровольского // Одес. политехник. - 1984. - 1 февр.
13. Заблонский К. Юбилей учёного: К 100-летию В.А. Добровольского // Веч. Одесса. - 1984. - 1 февр.

14. Заблонский К.И. Роль учёных, работавших в ОПИ, в его становлении и развитии: Докл. на торжеств. собр., посвящ. 66-й годовщине образования политехн. ин-та, 18 сент. 1984 г., г. Одесса, - О.: ОПИ, 1984.

Про В.О. Добровольського - С.22-28.

15. Добровольский Виктор Афанасьевич // УСЭ. - К., 1985. - Т.11, кн.2. - С.318.

16. Очерк развития науки в Одессе / В.А. Адамян, Л.А. Алексеев, Ю.А. Амброз, С.А. Андронати, В.П. Антонович; Отв. ред. С.А. Андронати; НАН Украины, Юж. науч. центр. - О.: Маяк, 1995. - 576 с.

Про В.О. Добровольського - С.378-379; 380, 381, 383, 384, 399.

17. Заблонский К.И. Одесская научная школа в становлении и развитии курса деталей машин как составной части машиноведения // Тр. Одес. политехн. ун-та. - О., 1998. - Вып.1(5). - С.168-174.

Про В.О. Добровольського - С.170, 171, 172, 173.

18. Одесский государственный политехнический университет. 1918-1998: Справ. изд. / Под ред. В.П. Малахова. - О.: Астропринт, 1998. - 168 с. - Фот.632.

Про В.О. Добровольського - С.5.

19. Добровольский Виктор Афанасьевич // История Одесского политехнического в очерках. - О., 2000. - С.156-159.

20. Добровольский Виктор Афанасьевич // Как молоды мы были, или 40 лет спустя: Ист.-публицист. очерки. - О., 2000. - С.31-32.

21. Історія Одеси: Іст.-краєзн. нариси / Ред. кол.: В.Н. Станко (голова), З.В. Першина, С.Р. Гриневецький та ін. - О.: Друк, 2002. - 560 с.: іл.

Про В.О. Добровольського - С.471.

22. Добровольский Виктор Афанасьевич // История Одесского политехнического в очерках. - О., 2003. - С.191-195.

23. Заблонський К.І. Біобібліографічний покажчик / Уклад.: Т.Ю. Гнатюк; Бібліогр. ред. З.Х. Ісламгулова. - О.: Наука і техніка, 2003. - 116 с.

Про В.О. Добровольського - С.4, 18, 24, 25, 43, 44, 55, 57, 66, 67, 77, 78, 85, 90, 166, 185, 266, 299, 316, 479.

24. Политеху - 85! // Правовой альянс. - 2003. - № 3-4(27-28). - С.18-23.

Про В.О. Добровольського - С.18.

25. Історія ОНПУ в обличчях, цифрах і фактах // Лідери. - 2003. - №10. - С.4-5.

Про В.О. Добровольського - С.4.

ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ

1911

1. Металл Монеля // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1911. - Т.XV, №5. - С.83-84.

2. Невязки во фланцах больших машин, их причина и устранение // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1911. - Т.XV, №12. - С.187-188.

3. Определение сорта стали инструмента: (Взято с немецкого) // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1911. - Т.XV, №6. - С.100-102.

4. Прессовка изделий жидким стеклом: (Эскиз) // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1911. - Т.XV, №8. - С.132-134.

1912

5. К вопросу о подводных тоннелях: (Этюд) // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1912. - Т.XVI, №7. - С.99-101.

6. Работа таями и краном // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1912. - Т.XVI, №5. - С.72-73.

1915

7.* Нормы для расчёта типовых железных дорог водоснабжения, изыскание и проектирование последних // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1915. - Т.XIX.

8.* Ременной шкив с криволинейно-образующей // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1915. - Т.XIX.

9.* Строительные краны // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1915. - Т. XIX.

1916

10.* Несколько слов о бурильных молотах и перфораторах // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1916. - Т.XX.

11.* Опыт оценки работ экскаваторами на постройке восточной части Амурской ж.-д. // Изв. Юж.-Рус. О-ва Технологов. - 1916. - Т.XX, №7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.

1920

12. Дещо про цукрову промисловість України й сучасний мент // Вісти Одес. Філ. Центр. Укр. Коопер. Установ. - 1920. - №3-4. - С.18-24.
Помилка в тексті: слово "мент" читати як "момент"

1922

13. Водоснабжение усадеб. - О.: НКЗ Украины, 1922. - 27 с.
14. Как построить ткацкий станок и ткать простые ткани. - М.: НКЗ Украины, 1922. - 24 с.
15. Кузнечное дело. - О.: НКЗ Украины, 1922. - 28 с. - (В помощь сел. хозяину).
16. Литейное дело. - О.: НКЗ Украины, 1922. - 40 с. - (В помощь сел. хозяину).
17. Производство изделий из рога. - О.: НКЗ Украины, 1922. - 36 с.
18. Устройство и оборудование небольших маслобойных заводов. - О.: НКЗ Украины, 1922. - 28 с.

1923

19. Коэффициент полезного действия человека // Наука и техника. - 1923. - №2. - С.14-18.
20. Локомотив и молотилка. - О.: НКЗ Украины, 1923. - 82 с.
21. Техническая переработка картофеля: Производство крахмала, крахмального сахара, декстрина, патоки и спирта. - М., 1923. - 20 с.

1924

22. Взрывы паровых котлов // Проф. жизнь. - 1924. - №59-60. - С.65-66.
23. Во что обходятся нам незащищённые фланцы // Проф. жизнь. - 1924. - №53. - С.72.
24. Двигатель Стилла // Проф. жизнь. - 1924. - №61. - С.65.
25. Дома профсоюзов и строительно-ремонтная кампания // Проф. жизнь. - 1924. - №5-6. - С.40-44.
26. Как построить ткацкий станок и ткать простые ткани. - М.; Л.; Саратов; Воронеж; Берлин: Новая деревня, 1924. - 27 с.
27. "Маммут-бетон" // Проф. жизнь. - 1924. - №56. - С.54.
28. Механическая пыль в производствах // Проф. жизнь. - 1924. - №57-58. - С.79-80.

29. Очередная задача механиков и строителей // Проф. жизнь. - 1924. - № 61. - С.64.
30. Очередные задачи инженерных секций союза строителей // Проф. жизнь. - 1924. - №57-58. - С.65-66.
31. Подшипники с заливкой из камня // Проф. жизнь. - 1924. - №55. - С.59 -60.
32. Работа кондуктрисс трамвая // Проф. жизнь. - 1924. - №59-60. - С.49- 50.
33. Результаты обследования быта членов Инж. Техн. Секций Одесск. Губотдела ВССР // Проф. жизнь. - 1924. - №63. - С.52-57.
34. Современные паровые установки // Проф. жизнь. - 1924. - №53. - С.71-72.
35. Устройство и оборудование небольших маслобойных заводов. - М.; Л.; Саратов; Воронеж; Берлин: Новая деревня, 1924. - 32 с.
36. Целевой налог и задачи профсоюзов: (Предложение) // Проф. жизнь. -1924. - №57-58. - С.78.

1925

37. К вопросу о ременных передачах // Наука и техника. - 1925. - №5. - С. 31-39.
38. "Минимальная" шестерня // Наука и техника. - 1925. - №1(5). - С.20-26.
- 39.* Паровоз: Пер. с англ. с доп. и прим. / Аллен Ч.Эд. - Херсон: Госиздат Украины, 1925. - 144 с.
40. Тэст по технической механике (Детали машин): Форма экспериментальная. - О.: Изд. Веч. Рабоч. Техник им. П. Старостина, 1925. - 20 с. - (На правах рукописи).
- 41.* Устройство колодцев. - М.: Новая деревня, 1925. - 80 с.

1926

42. Зубчатые колёса из шелка, батиста и "Pertinax" // Наука и техника. - 1926. - №1-2. - С.36-39.
43. Конспект к курсу "Детали машин". - О.: Веч. рабочий техникум, 1926.- 328 с. - (Стеклограф).

1927

44. К расчету приводного молота // Наука и техника. - 1927. - №3-4. - С. 45-46.
45. Передача гнучкою биндою з натяжним коточком ("Lenix") // Наук.-техн. вісн. - 1927. - №2. - С.49-54.
46. Трамвайні зубчасті колеса // Наук.-техн. вісн. - 1927. - №11-12. - С.408-412.

1928

47. Деталі машин: їхня теорія, конструкція та розрахунок: Підруч. для ін-тів та технікумів мех. фаху. - О.: Держвидав України, 1928. - 516 с.
48. До розрахунку осевого натиску конусових муфт // Наук.-техн. вісн. - 1928. - №9. - С.367-368.
49. Зворотна сила у муфті Домен-Леблана // Наук.-техн. вісн. - 1928. - №3. - С.101-103.
50. К вопросу о болтовых соединениях креплений подвесок к балкам и плоским ж.-б. перекрытиям // Вестн. металлопромышленности. - 1928. - №7-8. - С.49-55.
51. О якорных шестернях трамвайных вагонов: (В порядке оценки работы шестерни и постановки вопроса) // Науч.-техн. журн. - 1928. - №1-2. - С.32-38.
52. Примерные расчеты деталей машин: Сб. числовых прим. с подроб. решениями, вспом. данными, формулами и табл.: Пособие для конструкторов. - О.: Одесполиграф, 1928. - 276 с.: 179 фигур. - (Б-ка инженера).

1929

53. Жидкостные передачи современных станков // Вестн. металлопромышленности. - 1929. - №12. - С.57-73.
54. Землечерпательные машины и снаряды // Техн. энцикл. - М., 1929. - С.407-417.
55. К вопросу о современных быстроходных зубчатых передачах // Вестн. металлопромышленности. - 1929. - №6. - С.67-74.
56. Крепления трансмиссий к железобетонным балкам и потолкам // Вестн. металлопромышленности. - 1929. - №3. - С.20-26.

57. Лузгит, кукурузоль и михалит // Техн. новости. - 1929. - №29. - С.45-48.

58. Многочерпаковый экскаватор с вращающейся головкой Fr Krupp // Вестн. Инженеров. - 1929. - №2. - С.67-68.

59. Твёрдые металлы // Техн. новости. - 1929. - №34. - С.6-9.

1930

60. Вариаторы: (Приводы для перемены чисел оборотов) // Вестн. металлопромышленности. - 1930. - №7-8. - С.161-167.

61. Гарардова передача // Наук.-техн. вісн. - 1930. - №5. - С.174-176.

62. Лицевая сторона или бахтарма? // Вестн. инженеров и техников. - 1930. - №3. - С.126-127.

63. Натяжной ролик в ременной передаче: (Варианты) // Вестн. инженеров и техников. - 1930. - №3. - С.125-126.

64. Нормы и факты: (К расчету зубчатых колёс и червячных передач) // Вестн. металлопромышленности. - 1930. - №11-12. - С.212-226.

65. Примерные расчёты деталей машин: 144 числовых прим. с подроб. решениями, вспом. данными, формулами и табл.: Пособие для конструкторов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Гостехиздат, 1930. - 228 с.: 195 фигур.

66. Промислові льокомотілі / Наук.-техн. б-ка. - О.; Х.: Держвидав України, 1930. - 132 с.

67. Пружистий злучник "Bibby" // Наук.-техн. вісн. - 1930. - №5. - С.173-174.

68. Спеціальні види шнекових передач // Наук.-техн. вісн. - 1930. - №6-7. - С.212-216.

69.* Явления изгиба в рамах вертикальных паровых машин // Исследования промышленных установок: Сб. работ / ОНТУ ВСНХ УССР. - О., 1930. - Вып.1. - С.7-18.

1931

70.* Многочерпакові сухі землечерпальні прилади. Екскаватори, трекчери та дитчери: Конструкція, теорія, експлуатація, характеристика та розрахунок. - О.; Х.: Держтехвидав України, 1931. - 279 с.

71. Нова метода зварювання // Шквал. - 1931. - №22. - С.10.

72. Треба будувати радянські автозаводи та навантажні машини // Наук.-техн. вісн. - 1931. - №1-2. - С.30-36.

1932

73. Деталі машин: їхня теорія, конструкція та розрахунок. - 2-е вид. - О., Х.: Машбудвидав, 1932. - 447 с.

74. Закордонна хроніка // Шквал. - 1932. - №14. - С.15.

75. Збірник конструкцій з деталей машин: Посібник: У 6 вип. Вип.1: Ньютові і зварні шва. Прогоночні й клинові злуки / С.С. Грабко, А.Я.Переверзев. - Х.; О.: Машбудвидав, 1932. - 67 с.

76.* Технологія автотракторних матеріалів: Підручник. - О.; Х.: Машбудвидав, 1932. - 246 с.

77. Три завдання комітету // Шквал. - 1932. - №5. - С.2.

1933

78. Збірник конструкцій з деталей машин: Посібник: У 6 вип. Вип.2: Чопи і опори. Осі й вали. Злучники / С.С. Грабко, А.А. Переверзев. - Х.; О.: Машбудвидав, 1933. - 62 с.

1934

79. К вопросу об игольчатом подшипнике в шатуне двигателей: (Опыт оценки) // Игольчатые и роликовые подшипники в шатунах тракторных двигателей / УкрНИИМЭСХ. - Х., 1934. - С.15-34.

80. Клинчаті паси // Шквал. - 1934. - №26. - С.11.

81. Машина парового тягла // Шквал. - 1934. - №26. - С.11.

82. Многочерпаковые экскаваторы: их конструкция, проектирование и расчёт. - Х.; К.: Гостехиздат Украины, 1934. - 415 с.: СХХХІ табл., 395 фигур.

83.* Многочерпаковый экскаватор с вращающейся головкой // Fordertechnik und Fraddverkher. - 1934. - №13-14. - С.170.

84.* Польове випробування роз'ємно-роликових та голчатих підшипників у тракторах ХТЗ-СТЗ // Наук.- техн. вісн. - 1934. - №5-6. - (С.-г. машина).

85. Приклади розрахунків деталей машин: Посіб. для конструкторів. - Х., К.: Держтехвидав України, 1934. - 204 с.

86. Ременная передача: Теория, конструкция, расчеты, монтаж. - Х.; К.: Гостехиздат, 1934. - 218 с.

1935

87. Голчатий підшипник // Техніка масам. - 1935. - №4. - С.21-25.

88. Задачи по деталям машин: Пособие для студентов и конструкторов. -М.: Машгиз, 1935. - 585 с.

89. Збірник конструкцій деталей машин: Посібник: У 6 вип. Вип.4: Деталі кранів / С.С. Грабко. - Х.; К.: Держтехвидав України, 1935. - 79 с.

90. Збірник конструкцій деталей машин: Посібник: У 6 вип. Вип.3: Шестерні, фрикційні, ланцюгові та ремінні передачі, натяжні ролики, опорні пристрої-почіпки та кронштейни / С.С. Грабко. - Х.; К.: Держтехвидав України, 1935. - 118 с.

91. Игольчатые подшипники: Конструкция, расчёты, производство, монтаж и уход / Д.М. Поддерёгин, В.М. Поддерёгин. - О.: Черномор. коммуна, 1935. - 172 с.

92. К вопросу о нагреве игольчатых подшипников и влияние на них высокой температуры среды // Игольчатые подшипники / НКЗ СССР; УСВТ и НИС ОИИ. - О., 1935. - С.151-169.

93. К вопросу о советском игольчатом подшипнике // Вестн. инженеров и техников. - 1935. - №8. - С.465-468.

94. Многодисковые фрикционные современных станков / Л.Б. Эрлих; ОИИ. - О., 1935. - 24 с.

95. О советском игольчатом подшипнике для железно-дорожного подвижного состава // Паровоз. хоз-во. - 1935. - №7. - С.21-26.

96. Про стійкість крупних многочерпакових екскаваторів // Наук.-техн. вісн. - 1935. - №4. - С.7-16.

1936

97. Глобоидальная червячная передача // Вестн. металлопромышленности. - 1936. - №10. - С.27-39; №11. - С.47-56.

98.* Задачи по деталям машин: Пособие для конструкторов и студентов. - 2-е изд. - М.: Машметиздат, 1936. - 285 с.

99. Исследования движения иглы в игольчатом подшипнике // Вестн. металлопромышленности. - 1936. - №9. - С.36-47.

100. Найбільший у світі багаточерпаковий екскаватор // Техніка масам. - 1936. - №2. - С.62.

101. Парові автомобілі і трактори // Техніка масам. - 1936. - №5. - С.42-46.

102. Смазка подшипников под высоким давлением // Вестн. инженеров и техников. - 1936. - №4. - С.203-205.

103. Современные паровые автомобили и тракторы. - Х.: Гостехиздат Украины, 1936. - 227 с.

1937

104. Движение иглы в рабочем пространстве игольчатого подшипника // Подшипник. - 1937. - №3. - С.19-26.

105. Нужно ли рассчитывать валы на угол закручивания U 1/4 на пог. м / Л.Б. Эрлих // Вестн. металлопромышленности. - 1937. - №6. - С.63-71.

Помилка в тексті: "м" потрібно читати як "метр"

106. Под каким углом следует ставить шпонки на валах? / Л.Б. Эрлих // Вестн. металлопромышленности. - 1937. - №7-8. - С.41-46.

107. Подшипник NOMY // Вестн. металлопромышленности. - 1937. - №1. - С.21-27.

1938

108. Детали машин: Теория, конструкция и расчёты: Учеб. пособие для машиностроит. вузов. - М.: Машгиз, 1938. - 638 с.

109. * Современные паровые автомобили и тракторы. - Х.: Держтехвидав Украины, 1938. - 288 с.

110. Старый рецепт // Вестн. металлопромышленности. - 1938. - №12. - С.115.

1939

111. Движение витого ролика в рабочем пространстве подшипника // Подшипник. - 1939. - №1. - С.12-16.

112. Детали машин: Теория, конструкция и расчёты: Учеб. для машиностроит. вузов. - 2-е изд., испр. и доп. - М.; Л.: Машгиз, 1939. - 656 с.

113. О форме крана: (Этюд) // Вопр. механизации. - 1939. - №4. - С.9-12.

1941

114. * Выбор запаса прочности и допускаемых напряжений в машиностроении. - О.: ВНИТОМАШ, 1941. - 61 с.

115. * Исследование армированного чугуна // Тяжелое машиностроение. - 1941. - №3.

1945

116. Детали машин: Теория, конструкция и расчеты: Учеб. пособие для машиностроит. вузов. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.; Свердловск: ГОНТИ, 1945. - 815 с. - Библиогр.: 8 назв.

1946

117. Будем достойны своего великого народа // Большевик. знамя. - 1946. - 4 дек.

118. Вклад у науку // Чорномор. комуна. - 1947. - 24 трав.

119. Задачи по деталям машин: Учеб. пособие для вузов. - 3-е изд., испр. и доп. - М.: Машгиз, 1946. - 537 с.

120. * Общее машиноведение и машиностроение: Для сред. политехнизир. учеб. заведений. - К.: Рад. шк., 1946. - 195 с.

1947

121. Пересмотреть порядок контроля защищенных диссертаций // Вестн. высш. шк. - 1947. - №10. - С.56.

122. Сміливіше й швидше впроваджувати у виробництво передову техніку, новаторську технологію // Чорномор. комуна. - 1947. - 15 лип.

123. Техніка близького майбутнього // Чорномор. комуна. - 1947. - 1 січ.

124. Учёный - государственный деятель / С.А. Мельник, М.А.Гэфтер // Большевик. знамя. - 1947. - 2 дек.

1948

125. Машиностроение в Одессе за 30 лет // Учёные Одессы в соцпереустройстве нар. хоз-ва Одес. обл. к 30-летию Сов. Украины. - О.: Изд-во НТС Облплан, 1948. - С.11-21.

126. По поводу методики преподавания курса "Детали машин" // Вестн. высш. шк. - 1948. - №6. - С.20-21.

1949

127. Опыт межвузовской методической работы / С.Л. Мак // Вестн. высш. шк. - 1949. - №4. - С.25-27.

128. Славное содружество // Большевист. знамя. - 1949. - 6 нояб.

1950

129. Детали машин: Учеб. пособие для втузов УССР. - 6-е изд., перераб. и доп. - К.: Гостехиздат Украины, 1950. - 784 с.: ил.

130. * Детали машин . - Пекин-Дальний, КНР, 1953-1955. - 565 с. - (На кит. яз.)

131. Деталі машин: Навч. посіб. для втузів УРСР. - Пер. з 6-го рос. вид., перероб. і доп. - К.: Держтехвидав України, 1950. - 759 с.

132. Методика изложения разделов "Зубчатые и червячные передачи" в курсе "Детали машин" / К.И. Заблонский. - О.: ОПИ, 1950. - 14 с.

133. Расчеты деталей машин: Прим. с подроб. решениями: Учеб. пособие для втузов. - 6-е изд. - К.: Гостехиздат Украины, 1950. - 484 с.

1951

134. За максимальне використання заводського устаткування // Чорномор. комуна. - 1951. - 15 берез.

135. Памятные даты // Большевист. знамя. - 1951. - 1 янв.

136. Резервы экономии металла // Большевист. знамя. - 1951. - 12 окт.

1952

137. Кузница инженерных кадров // Большевист. знамя. - 1952. - 2 июля.

1953

138. О малой металлургии в Одессе // Знамя коммунизма. - 1953. - 15 февр.

1954

139. Детали машин: Учеб. пособие для втузов УССР. - 7-е изд., перераб. и доп. - К.: Гостехиздат УССР, 1954. - 599 с.

1955

140. Развитие понятия "машина" и необходимость его уточнения // Науч. зап. / Одес. политехн. ин-т. - О., 1955. - Т.4, вып.2. - С.141-150. - Библиогр.: 8 назв.

1956

141. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - К.; М.: Машгиз, 1956. - 618 с.

142. Новый котёл "ОПИ-ДИР" // Знамя коммунизма. - 1956. - 19 июня.

143. Основные принципы конструирования современных машин / Л.Б. Эрлих; ВНИТОМАШ, Киев. обл. орг. - К.; М.: Машгиз, 1956. - 109 с. - (Б-ка конструктора).

144. * То же. - Пекин, КНР, 1958. - 1109 с.: ил. - (На кит. яз.)

145. * Фрикционные свойства металлизированного слоя / А.С. Радчик, Р.Н. Лобунец // Повышение износостойкости и срока службы машин / ВНИТОМАШ, Киев. обл. орг. - К.; М.: Машгиз, 1956. - С.350-353.

1957

146. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 2-е изд., испр. - К.; М.: Машгиз, 1957. - 618 с.: ил.

147. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. // Сб. аннот. науч.-исслед. работ. 1956 г. / Одес. политехн. ин-т. - О., 1957. - С.47-48.

148. * Значение весового показателя при разработке конструкций машин / Л.Б. Эрлих // Schweiz Maschinenmarkt. - 1957. - Т.52, №52. - S.34-37. - (На нем. яз.)

1958

149. * Продолжительность работы деталей машин / Л.Б. Эрлих // Schweiz Maschinenmarkt. - 1958. - Т.58, №6. - S.74-77. - (На нем. яз.)

1959

150. етали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 3-е изд., перераб. и доп. - К.; М.: Машгиз, 1959. - 581 с.

151. Старейший профессор высшей школы: (К 100-летию со дня рождения Б.Я. Букреева) // Вестн. высш. шк. - 1959. - №8. - С.64-68.

1960

152. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 4-е изд., стер. - К.; М.: Машгиз, 1960. - 581 с.

153. * Микроструктурная картина разрушений при повторно-переменном плоском изгибе / Р.Л. Коган // Сб. аннот. науч.-исслед. работ. 1959 г. / Одес. политехн. ин-т. - О., 1960. - С.16.

1961

154. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 5-е изд., стер. - К.; М.: Машгиз, 1962. - 581 с.

155. Расчёт деталей машин: Прим. с подроб. решениями: Учеб. пособие для втузов. - 7-е изд. - К.: Гостехиздат УССР, 1961. - 390 с.

1962

156. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 6-е изд., доп. - К.; М.: Машгиз, 1962. - 604 с.

157. * То же. - На кит. яз.: В 3 ч. - Дальний, КНР, 1962-1963.

Ч.1. - 1962. - 192 с.

Ч.2. - 1963. - 254 с.

Ч.3. - 1963. - 224 с.

158. Mashine Elements: A textbook / K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. - Moscow, Foreign Languages publishing house, 1962. - 579 p. - (На англ. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На англ. яз.)

1963

159. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 6-е изд., доп. - К.; М.: Машгиз, 1963. - 604 с.

1964

160. Mashine Elements: A textbook / K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. - Second printing. - Moscow: Peace publishers, 1964. - 606 p. - (На англ. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На англ. яз.)

1965

161. * Elementos de Maguinas / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. - Moscu: Editorial Mir, 1968. - 628 p. - (На исп. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На исп. яз.)

162. Mashine Elements: A textbook / K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. - Second printing. - Moscow: Peace publishers, 1968. - 628 p. - (На англ. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На англ. яз.)

1970

163. Elementos de Maguinas / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. - Moscu: Editorial Mir, 1970. - 629 p. - (На исп. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На исп. яз.)

1971

164. Elements de Machines / k.. Zablonski, S. Mak, A. Radtchik, L. Erlikh. - Moscou: Editions Mir, 1971. - 651 p. - (На фр. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На фр. яз.)

1972

165. Детали машин: Учеб. для машиностроит. вузов и спец. / К.И. Заблонский, С.Л. Мак, А.С. Радчик, Л.Б. Эрлих. - 7-е изд. - К.; М.: Машиностроение, 1972. - 503 с.

1974

166. Elements de Machines / K. Zablonski, S. Mak, A. Radtchik, L. Erlikh. - Moscou: Editions Mir, 1974. - 548 p. - (На фр. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На фр. яз.)

167. Mashine Elements: A textbook / K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. - Moscow: Peace publishers, 1974. - 492 p. - (На англ. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На англ. яз.)

1976

168. Elementos de Maguinas / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. - Moscu: Editorial Mir, 1976. - 692 p. - (На исп. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На исп. яз.)

1977

169. Mashine Elements: A textbook / K. Zablonsky, S. Mak, A. Radchik, L. Erlikh. - Fourth printing. - Moscow: Peace publishers, 1977. - 492 p. - (На англ. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На англ. яз.).

1979

170. Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - М.: Мир, 1979. - 582 с. - (На араб. яз.)

1980

171. * Elementos de Maguinas / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. - Moscu: Editorial Mir, 1980. - 584 p. - (На исп. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На исп. яз.)

1990

172. *Elementos de Maguinas / K. Zablonski, S. Mak, A. Radchik, L. Erlij. - Moscu: Editorial Mir, Б.г. (1990). - 584 p. - (На исп. яз.)

Детали машин / К. Заблонский, С. Мак, А. Радчик, Л. Эрлих. - (На исп. яз.)

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ

Б

Будем достойны своего великого народа 117

В

Вариаторы: (Приводы для перемены чисел оборотов) 60
Взрывы паровых котлов 22
Вклад у науку 118
Во что обходятся нам незащищённые фланцы 23
Водоснабжение усадеб 13
Выбор запаса прочности и допускаемых напряжений в машиностроении 114

Г

Гарардова передача 61
Глобоидальная червячная передача 97
Голчатий підшипник 87

Д

Двигатель Стилла 24
Движение витого ролика в рабочем пространстве подшипника 111
Движение иглы в рабочем пространстве игольчатого подшипника 104
Детали машин 129, 130, 139, 141, 146, 147, 150, 152, 154, 156, 157, 159, 165, 170
Деталі машин 131
Детали машин: Теория, конструкция и расчёты 108, 112, 116
Деталі машин: їхня теорія, конструкція та розрахунок 47,73
Дещо про цукрову промисловість України й сучасний мент 12
До розрахунку осевого натиску конусових муфт 48
Дома профсоюзов и строительно-ремонтная кампания 25

Ж

Жидкостные передачи современных станков 53

З

За максимальне використання заводського устаткування 134

Задачи по деталям машин	88, 98, 119	
Закордонна хроніка	74	
Збірник конструкцій деталей машин	89, 90	
Збірник конструкцій з деталей машин	75, 78	
Зворотна сила у муфті Домен-Леблана	49	
Землечерпательные машины и снаряды	54	
Значение весового показателя при разработке конструкций машин	148	
Зубчатые колёса из шелка, батиста и "Pertinax"	42	

И

Игольчатые подшипники	91	
Исследование армированного чугуна	115	
Исследования движения иглы в игольчатом подшипнике		99

К

К вопросу о болтовых соединениях креплений подвесок к балкам и плоским ж.-б. перекрытиям	50	
К вопросу о нагреве игольчатых подшипников и влияние на них высокой температуры среды	92	
К вопросу о подводных тоннелях	5	
К вопросу о ременных передачах	37	
К вопросу о советском игольчатом подшипнике	93	
К вопросу о современных быстроходных зубчатых передачах	55	
К вопросу об игольчатом подшипнике в шатуне двигателей	79	
К расчету приводного молота	44	
Как построить ткацкий станок и ткать простые ткани	14,26	
Клинчаті паси	80	
Конспект к курсу "Детали машин"	43	
Коэффициент полезного действия человека	19	
Крепления трансмиссий к железобетонным балкам и потолкам	56	
Кузнечное дело	15	
Кузница инженерных кадров	137	

Л

Литейное дело	16	
Лицевая сторона или бахтарма?	62	
Локомобиль и молотилка	20	
Лузгит, кукурузоль и михалит	57	

М

"Маммут-бетон"	27
Машина парового тягла	81
Машиностроение в Одессе за 30 лет	125
Металл Монеля	1
Методика изложения разделов "Зубчатые и червячные передачи" в курсе "Детали машин"	132
Механическая пыль в производствах	28
Микроструктурная картина разрушений при повторно-переменном плоском изгибе	153
"Минимальная" шестерня	38
Многодисковые фрикционы современных станков	94
Многочерпакові сухі землечерпальні прилади. Екскаратори, трекчери та дитчери	70
Многочерпаковые экскаваторы: их конструкция, проектирование и расчёт	82
Многочерпаковый экскаватор с вращающейся головкой	83
Многочерпаковый экскаватор с вращающейся головкой Fr Kurr	58

Н

Найбільший у світі багаточерпаковий екскаватор	100
Натяжной ролик в ременной передаче	63
Невязки во фланцах больших машин, их причина и устранение	2
Несколько слов о бурильных молотах и перфораторах	10
Новая метода зварювання	71
Новый котёл "ОПИ-ДИР"	142
Нормы для расчёта типовых железных дорог водоснабжения, изыскание и проектирование последних	7
Нормы и факты: (К расчету зубчатых колёс и червячных передач)	64
Нужно ли рассчитывать валы на угол закручивания $U 1/4$ на пог. м	105

О

О малой металлургии в Одессе	138
О советском игольчатом подшипнике для железно-дорожного подвижного состава	95
О форме крана	113
О якорных шестернях трамвайных вагонов	51
Общее машиноведение и машиностроение	120

Определение сорта стали инструмента	3
Опыт межвузовской методической работы	127
Опыт оценки работ экскаваторами на постройке восточной части Амурской ж.-д.	11
Основные принципы конструирования современных машин	143, 144
Очередная задача механиков и строителей	29
Очередные задачи инженерных секций союза строителей	30

II

Памятные даты	135
Парові автомобілі і трактори	101
Паровоз	39
Передача гнучкою биндою з натяжним коточком ("Lenix")	45
Пересмотреть порядок контроля защищенных диссертаций	121
По поводу методики преподавания курса "Детали машин"	126
Под каким углом следует ставить шпонки на валах?	106
Подшипник НОМУ	107
Подшипники с заливкой из камня	31
Польове випробування роз'ємно-роликових та голчатих підшипників у тракторах ХТЗ-СТЗ	84
Прессовка изделий жидким стеклом	4
Приклади розрахунків деталей машин	85
Примерные расчёты деталей машин	52, 65
Про стійкість крупних многочерпакових экскаваторів	96
Продолжительность работы деталей машин	149
Производство изделий из рога	17
Промислові льокомобілі	66
Пружистий злучник "Bibby"	67

Р

Работа кондуктрисс трамвая	32
Работа талями и краном	6
Развитие понятия "машина" и необходимость его уточнения	140
Расчёт деталей машин	155
Расчеты деталей машин	133
Резервы экономии металла	136
Результаты обследования быта членов Инж. Техн. Секций Одесск. Губотдела ВССР	33
Ременная передача	86
Ременной шкив с криволинейно-образующей	8

С

Славное содружество	128
Смазка подшипников под высоким давлением	102
Сміливіше й швидше впроваджувати у виробництво передову техніку, новаторську технологію	122
Современные паровые автомобили и тракторы	103, 109
Современные паровые установки	34
Спеціальні види шнекових передач	68
Старейший профессор высшей школы	151
Старый рецепт	110
Строительные краны	9

Т

Твёрдые металлы	59
Техніка близького майбутнього	123
Техническая переработка картофеля	21
Технологія автотракторних матеріалів	76
Трамвайні зубчасті колеса	46
Треба будувати радянські автозаводи та навантажні машини	72
Три завдання комітету	77
Тэст по технической механике (Детали машин)	40

У

Устройство и оборудование небольших маслобойных заводов	18, 35
Устройство колодцев	41
Учёный - государственный деятель	124

Ф

Фрикционные свойства металлизированного слоя	145
--	-----

Ц

Целевой налог и задачи профсоюзов	36
-----------------------------------	----

Я

Явления изгиба в рамках вертикальных паровых машин	69
--	----

* * *

E

Elementos de Maguinas	161, 163, 168, 171, 172
Elements de Machines	164, 166

M

Mashine Elements	158, 160, 162, 167, 169
------------------	-------------------------

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК СПІВАВТОРІВ

А

Аллен Ч. Эд. 39

Г

Гефтер М.А. 124
Грабко С.С. 75, 78, 89, 90

З

Заблонский К.И. 132, 141, 146, 147, 150, 152, 154, 156, 157, 159,
165, 170

К

Коган Р.Л. 153

Л

Лобунец Р.Н. 145

М

Мак С.Л. 127, 141, 146, 147, 150, 152, 154, 156, 157, 159, 165, 170
Мельник С.А. 124

П

Переверзев А.Я. 75, 78
Поддерёгин В.М. 91
Поддерёгин Д.М. 91

Р

Радчик А.С. 141, 146, 147, 150, 152, 154, 156, 157, 159, 165, 170

Э

Эрлих Л.Б. 94, 105, 106, 141, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 154,
156, 157, 159, 165, 170

* * *

E

Erlikh L. 158, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172

Z

Zablonsky K. 158, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172

M

Mak S. 158, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172

R

Radchik A. 158, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 171, 172

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Журнали, збірники

Вестник высшей школы	Москва
Вестник Инженеров	Москва
Вестник инженеров и техников	Москва
Вестник металлопромышленности	Москва
Вісти Одеських Філій Центральних Українських Кооперативних Установ	Одеса
Вопросы механизации	Москва
Игольчатые и роликовые подшипники в шатунах тракторных двигателей	Харків
Игольчатые подшипники	Одеса
Известия Южно-Русского Общества Технологов	Харків
Исследование промышленных установок	Одеса
Наука и техника	Одеса
Науково-технічний вісник	Харків
Научно-технический журнал	Одеса
Научные записки Одесского политехнического института	Одеса
Паровозное хозяйство	Москва
Повышение износостойкости и срока службы машин	Київ
Підшипник	Москва
Профессиональная жизнь	Одеса
Сборник аннотированных научно-исследовательских работ Одесского политехнического института	Одеса
Технические новости	Харків
Техніка масам	Харків
Тяжелое машиностроение	Харків
Ученые Одессы в соцпереустройстве народного хозяйства Одесской области к 30-летию Советской Украины	Одеса
Шквал	Одеса
Schweiz Maschinenmarkt	Німеччина
Fordertechnik und Fraddverkher	Німеччина

Газети

Большевистское знамя	Одеса
Знамя коммунизма	Одеса
Одеський політехнік	Одеса
Чорноморська комуна	Одеса

СПИСОК АБРЕВІАТУР

ВАК	- Высшая аттестационная комиссия
ВКВШ	- Всесоюзный комитет по делам высшей школы (при СНК СССР)
ВКП(б)	- Всесоюзная Коммунистическая партия (большевиков)
ВНИТОМАШ	- Всесоюзное научное инженерно-техническое общество машиностроителей
ВСНХ	- Высший совет народного хозяйства
ГОНТИ	- Государственное объединённое научно- техническое издательство
ІТР	- інженерно-технічний робітник
КГУ	- Киевский государственный университет
НИС	- научно-исследовательский сектор
НКЗ	- Народный комиссариат земледелия
НТО	- научно-техническое общество
НТС	- научно-технический совет
ОИИ	- Одесский индустриальный институт
ОНПУ	- Одеський національний політехнічний університет
ОПИ	- Одесский политехнический институт
ОПІ	- Одеський політехнічний інститут
СНК	- Совет Народных Комиссаров
СТЗ	- Сталинградский тракторный завод
УкрНИИМЭСХ	- Украинский научно-исследовательский институт механизации и электрификации сельского хозяйства
УРЕ	- Українська радянська енциклопедія
УРЕС	- Український радянський енциклопедичний словник
УСЭ	- Украинская советская энциклопедия

{ TOC \o "1-3" \h \z \u }